

INTEGRALNO VARSTVO STAVBNE DEDIŠČINE

INTEGRAL PROTECTION OF BUILT HERITAGE

UDK 719:378
COBISS 1.03 klatki znanstveni prispevek
prejeto 25.09.2006

izvleček

Prispevek predstavlja uspešnejše mentorske dosežke z različnimi skupinami študentov v obdobju zadnjih treh let. Študijske teme izhajajo iz dejanskih potreb prostora in zainteresiranih pobudnikov delavnic. Cilj tovrstnih študij je spoznavanje strokovnih metod dela na področju integralnega varstva stavbne dediščine. Študentje so – ob mentorskem usmerjanju in svetovanju – postavljeni v vlogo, ko morajo oblikovati čim bolj uspešne rešitve na konkretne zastavljene probleme varstva arhitekturne dediščine. Ti so vselej povezani z razvojem širšega prostora. V prispevku so predstavljeni rezultati dveh delavnic: arhitekturne iz Burgundije in urbanistične iz Trziča. Seminarsko delo študenta tretjega letnika obravnava prenovu opuščenega kompleksa v Dutovljah.

abstract

The article presents more successful tutorial achievements with various groups of students, which occurred during the last three years. The study themes stem from actual spatial needs and interested workshop initiators. The goal of such studies is to learn about professional working methods in the field of integral protection of built heritage. Guided and counselled by tutors, the students are put in a position where they have to devise successful solutions to real issues in architectural heritage protection. These are always linked to the wider area's development. The results of two workshops are presented in the article: an architectural one from Burgundy and an urbanistic one from Tržič. The studio work of a third year student deals with the abandoned complex in Dutovlje.

ključne besede:

integralno varstvo dediščine, delavnice, mentorstvo, prenova, romanska arhitektura, Burgundija.

key words:

integral heritage protection, workshops, mentorship, renewal, Romanic architecture, Burgundy.

Delavnice kot orodje za spoznavanje strokovnih metod dela in priprave ustreznih strokovnih podlag

Mentorska usmeritev in področje dela lahko izhajata le iz izkušenj strokovnega, pedagoškega in raziskovalnega dela. Široko področje prenove stavbne dediščine predstavlja jedro mentorske interesne usmerjenosti. Pojem prenove je mogoče razumeti v zelo različnih obsegih in vsebinah: lahko so to na primer načrtovani posegi v posamezne stavbe, lahko pa prenovu razumemo tudi kot kompleksno načrtovane posege in ukrepe v povezavi z mestnimi in vaškimi jedri, opuščenimi industrijskimi kompleksi ali v povezavi s širšimi podeželskimi območji.

V mentorskem sodelovanju gre za razvijanje strokovnega nazora o ustreznih in uspešnih načinih reševanja arhitekturnih in urbanističnih problemov. Strokovni nazor – kot skupek med seboj povezanih in prepletenih sodb in ocen o vrednosti arhitekturnih dosežkov – je izhodišče vsakokratnega razmišljanja o t. i. problemih v prostoru. Tovrstni pristopi imajo svoje temelje v interpretaciji načel trajnostnega razvoja, racionalne rabe energije in v načelih oblikovanja kakovostnega bivalnega okolja s smiselnim ohranjanjem in vključevanjem stavbne dediščine v razvojne posege. Stavbna dediščina – pa čeprav že ogrožena, razpadajoča, nefunkcionalna in v slabem tehničnem stanju – je namreč kot pričevalec kulture ali identitete določene pokrajine vselej vredna razmisleka o svojem lastnem nadaljnjem obstoju. Ko jo uničimo, je ne moremo povrniti v stvarno življenje, v stvarni prostor. Lahko jo le naknadno ponarejamo ali ohranjamo zgolj v virtualnem svetu.

V mentorskem delu s študenti obstaja trajni izziv, kako v

konkretnih študijskih nalogah, v vzajemnem sodelovanju, razviti strokovno korektno prenovu stavbne dediščine; pa naj gre ob tem za vrhunsko ovrednotene spomenike, običajno stavbno dediščino mesta, podeželja ali za dediščino opuščenih industrijskih kompleksov. V vseh primerih gre za ustvarjalne in izvirne dosežke! Kot izhodišče tovrstnim izzivom je vselej potrebno poznavanje in razumevanje širšega prostora, razvoja arhitekture, njenih značilnosti in zakonitosti.

Integralne oblike varstva dediščine, v povezavi z razvojem širših območij, zagotovo niso področje strokovnega dela, ki bi temeljilo le na t. i. goli, elementarni ustvarjalnosti študenta. Tovrstna projektantska ustvarjalnost največkrat ne zadošča. Potrebni so temelji, ki jih v tem primeru predstavlja poznavanje ustreznih strokovnih metod dela ter poznavanje mednarodno uveljavljenih doktrin varstva dediščine. Iz tovrstnih osnov izhajajo tudi mentorski angažmaji – nekaj bolj, drugič manj uspešni!

Za študente so vsakokratne zahteve in pričakovanja po upoštevanju celovitosti izhodišč in subtilnosti načrtovanja posegov v prostor včasih težko razumljive in sprejemljive. Fakulteta je s svojim študijskim programom premalo usmerjena k razvijanju zavedanja med svojimi študenti, da je prostor javna dobrina in da so študentje kot bodoči strokovnjaki v prvi vrsti zavezani h kakovostnemu oblikovanju prostora na načelih trajnostnega razvoja. V tovrstna prizadevanja pa je pogosto vpletena tudi stavbna dediščina, ki je sestavni del kulturne dediščine. Ta pa je – brez pretiravanja – nacionalni zaklad naroda in države.

Pretirano poudarjanje in poveličevanje univerzalnosti, modnosti in nekakšnega »avtorskega pristopa« (ki naj bi bil za vsako ceno drugačen od vseh v preteklosti) je pri poseganju v že oblikovani prostor velikokrat škodljivo in za prostor pogubno. Prostor postaja s tem poligon raznolikih poskusov in posledično kaotičnega videza. Arhitekt se v njem ne pojavlja več kot spoštljivi gost, ampak kot slon v trgovini s porcelanom. Za ceno lastne uveljavitve je arhitekt pripravljen podreti vse dosežke svojih anonimnih ali znanih predhodnikov!

Navedeni vidik problema je v mentorskem delu vselej izpostavljen. Ni posebej popularen, je pa za zrele študente, željne intelektualnega in ustvarjalnega spopada s samim seboj, velik izziv!

Iz nakazanega strokovnega nazora izhajajo mentorska prizadevanja, ki želijo pri študentih vzbuditi občutek in zanimanje za prostor, v katerega načrtujejo lastne posege. Pogosto je osnova načrtovanja posegov v kulturno dediščino njeno natančno spoznavanje in dokumentiranje. Temu je bila na primer namenjena delavnica v Burgundiji. V mnogih drugih situacijah pa pobudniki delavnic – največkrat občine in njihove uprave – pričakujejo poglobljene študije, nekakšna strokovna gradiva, ki bi nakazovala ustrezne in strokovno upravičene posege v prostor iz neodvisnih ter kapitalsko neobremenjenih zornih kotov.

Poleg v nadaljevanju predstavljenih dosežkov je vredno omeniti še nekatera druga dela s študenti iz zadnjih nekaj let, ki bi jih bilo prav tako mogoče ustrezno predstaviti: Delavnica ureditve Gradnikove domačije v Medani in Zadržnega doma na Humu 2005 (na povabilo Občine Brda), Delavnica arhitekturno urbanistične ureditve osrednjega območja Pivke in dvorca Ravne pri Pivki 2004 / 2006 (povabilo Občine Pivka), Delavnica urejanja naselij v Občini Dobrovnik 2004 (povabilo Občine Dobrovnik), Delavnica prenove šole na Misličah v Brkinih 2006 (povabilo Razvojnega centra Občine Divača) itd.

Viri in literatura

- Compendium of basic texts of the Council of Europe in the field of cultural heritage, 1998: Council of Europe, Strasbourg.
- Feilden, B. M., 1994: Conservation of historic buildings. Butterworth-Heinemann Ltd, Oxford.
- Fister, P., 2003: Re Urban Mobil – mobilising reurbanisation on condition of demographic change (»Re urban mobil« - Vzpostavitev reurbanizacije z izhodiščem v pogojih demografskih sprememb. V: Arhitektura, raziskave 2004/1.
- Friedman, D., 2000: The investigation of Building. W. W. Norton & Company, New York, London.
- Lah, L., 2001: Od arhitekturnega konservatorstva, obnove in prenove do integralnega varstva dediščine – teoretska in konceptualna izhodišča. Urbani izziv 12/1: 31–45.
- Latham, D., 2000: Creativ Re-use of Buildings (Volume I, II). Donhead Publishing, Bath.
- Noy, E., A., 1995: Building Surveys and Reports. Blackwell Science, Oxford.
- Pickard, R., 2001: Introduction. V: Policy and Law in Heritage Conservation, Robert Pickard, ur., Council of Europe, Spon Press, London, New York.
- Seminar Sveta Evrope o integralnem varstvu kulturne dediščine, Ljubljana, 9.–11. 2. 1994: (delovno gradivo), Ministrstvo za kulturo, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Ljubljana.
- Sruk, V., 1999: Leksikon morale in etike. Univerza v Mariboru – Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
- Sruk, V., 1985: Mali filozofski leksikon. Založba Obzorja Maribor, Maribor.

Slika 1: Udeleženci arhitekturne delavnice v Burgundiji 2006: z leve mag. Boris Deanovič (Restavratski center RS), doc. dr. Ljubo Lah, Polona Jakšič, Arijana Haskaj, Saša A. Aracki, Mateja Kumer, Ana Marija Kranjc in Jernej Markič.

Participants of the architectural workshop in Burgundy 2006: from left Boris Deanovič, M. A. (Conservation centre of the Republic of Slovenia), assoc. prof. dr. Ljubo Lah, Polona Jakšič, Arijana Haskaj, Saša A. Aracki, Mateja Kumer, Ana Marija Kranjc in Jernej Markič.

Slika 2: Zdravica v družbi gostiteljev – direktorja inštituta g. Pierra Durixa in partnerice Yvonne.

A toast to the hosts – director of the Institute Mr. Pierre Durix and partner Yvonne.

doc. dr. Ljubo Lah
Fakulteta za arhitekturo, UL
ljubo.lah@fa.uni-lj.si